

مجلس نمیکند نگردد و حاضر نشود، جنبه مستثنی بر خلاف قانون اساسی داد و همچنین خیلی از کلا مزارع مطالب مهم اظهار میکنند و داد و فریاد میکنند دادوسی نیست و مطالبشان از میان میرود من معتقد میگویم که هیئت قانون همیشه اجرا پدر و مادر نظام مملکت میباشد چنانچه جمعی مرد در یک اطاق همپوست فرزند می صل نخواستند آوردند همچنین از اجتماع نسوان چیزی بعمل نمی آید ، بدون تلقیح هیئت اجرا همیشه قانون بدون اجتماع آنها مری حاصل نخواهد شد و من از بعضی میشنوم که میگویند در هیچ جای عالم وزرا همیشه حاضر نمیشوند بلی صحیح است ولی ایضا باید دانست که در آن ممالک کار خیلی کم است و حضور جمع وزراء هر روزه تمییح و تقدیر نیست آنهاست بطوریکه می بینیم آنها مجلس را هفته و ماهی تعطیل می کنند بکلی و گاهی در حضور امر مهم فوق العاده اجتماع فوق العاده مینمایند ولی ما که اقتدر کار داریم که بدون همه چیز اگر مجلس خودمان را کامل و مثل مجلس آنها سکرده اگر پنجاه سال همه روزه بشپشیم و کار بکنیم باز قطعا می گویم که بتل یک دولت نیم منظم خواهیم افتاد .

چهارم - مطالبه قانون اساسی از دولت است که باید متفق شده و بخواهیم که پیش از این تأخیر نبفتد (در این موقع خطاب بود کلا و استیفاء نکرده گفتند) شما صفا بجدلی من بفرموده متعلق شده مطالبه کنید شما که ای اساس مملکت و صاحب حقیقی این خاک هستید شما که جمیع متفکین و متفحصین ریزه خوار محصور دست شما هستند شما که اینها پول شمارا خریده بالا دست شما می نشینند و بهیچ حفاظت بشما می نگرند باز صرف مال شما تحصیل علم کرده افتاده عالمی و حقوق دانی شما می فرورند .

رئیس - کاش فتره چهارم مقدم می داشتید زیرا که همه نواقص مذکور از نبودن فتره چهارم است و البته میدانید که هر مطلبی یک مدت و ماده لازم دارد هنوز حقوق و حدود بین دولت و ملت معین نشده که مجلس در مقام اجراء آن باشد و دولت هم ملزم مرجعی دارد شما میخواهید که طفل یکشنبه ده صد ساله برود این نخواهد شد .

آقا سید محمد حسین - آنچه شما فرمودید صحیح است که چون این مطالب بسته بنظامنامه اساسی است غیر از مطلب اول که اجراء اساسنامه داخلی باشد که آن داخلی باین ندارد و همیشه برخلاف شان شما بیشتر است زیرا که شما میگویند سکه ما جمع شده مطالبه قانون اساسی را بکنیم ولی در صورت عدم نظام داخلی چگونه حرف میزنیم تا مطالبه قانون اساسی را بکنیم و اگر پنجاه نفر بکرتبه صدا بدهد داده مطلبی بگویند خود آن مطلب هم از میان خواهد رفت .

آقای سید محمد عبدالله - بلی آقای خلی زحمت کشیده و صحیح میفرمایند چون دراندرولی باید دانست که تخریب این مطلب برای کسالت وجود مبارک الهی و در پیاده بود آنچه اظهار بر حمت و عطا فرمودن این مطلب در پیاده بود چنانچه برای سید محمد در کار

عالم مبارک را ملول کرد حضرت اقدس و لایمده هم کمال همرای را اظهار داشتند و فوق التصور در پیشرفت مقاصد این اساس محترم حاضرند .

آقای آقا سید محمد مجتهد در حقیقت آنچه را که بخاطر نمیگذشت از حضرت ولایت عهده ساعت و همرای دیده شوی فلا که تمام امورات دولت راجع بایشانست امیدواریم آنچه صلاح ملت است اقدام فرموده و عاجلا در مقام آن اجرای بر آیند .

آقای آقا سید عبدالله - تلا مانع همان کسالت وجود عالی حضرت است و مرض هم عیب نیست همه انبیا و اولیا باین صانع دچار گرفتار میشدند البته احترام وجود مبارک ایشان لازم است اگر چه تمام کارها راجع بولایت عهد است ولی ایشانهم مراعات حفظ ادب می فرمایند .

آقا سید محمد مجتهد حضرت ولیعهد فرمودند که نظامنامه حاضر است ولی عقیده من اینست که در نظامنامه ذکر استثناء مرخصی مجلس در دوره اول لازم نیست خودم نوشته خارج می دم که در دوره اول این ماده اجرا نشود حال حضرات و کلا آراء خود را در این موضوع اظهار دارند .

محقق الدوله - امروز غرض پیشرفت امر و کار کردن است و تا هر اندازه که بتوانیم پیش برویم باید حاضر باشیم این مسئله جزئی است قابل توجه نیست که او را موجب تأخیر و تعویق کار خود دانسته مجلس را معطل بگذاریم (بعضی اظهار موافقت بایشان کردند) .

عون الدوله - این مسائل جزئی که بنظر ما قابل اهمیت نیست خیلی اهمیت دارد زیرا بدها اخلاف ما باید همین قانون عمل کنند .

در این موقع مجیر دیوان از جناب فرمانفرما مکتوبی قرائت کردند، مکتوب متشکل بود بر اظهار همرای بامجلس و بانک ملی و مبلغ ده هزار تومان حواله کرده بودند . بعضی امین الضرب که برای شرکت در بانک نقداً پرداخته شود و وعده داده بودند پنجاه هزار تومان دیگر به از بعد از روز پرداخته شود .

آقا سید محمد مجتهد عقیده من اینست که از جانب هیئت مجلس چند نفر برای انتخاب و کلا بولایات بروند زودتر عمل انتخاب و کلا بولایات صورت بگیرد .

رئیس - هر گاه نظامنامه برسد دیگر لازم باین مطلب نیست و حکام هم دیگر مایوس شده از معانت منصرف میشوند و مردم اقدام مینمایند و انتخاب و کلا زود صورت خواهد گرفت .

در این موقع تلگرافی که از اصفهان به حاجی امین الضرب مخابره شده بود بمضمون ذیل قرائت شد که تمیین وکیل از جانب تجار اسباب زحمت شد و شما مختارید که هر کس را میدانید در آنجا برای وکالت از طرف تجار اصفهان معین نمائید .

رئیس - مطابق نظامنامه شما نمیتوانید از جانب ایشان وکیل معین نمائید .

حاجی امین الضرب - نه اینست که من تمیین کنم ، یعنی کسی را معرفی کنم برای وکالت و خودشان اوزار معین کنند .

آقای میرزا محمد وادیهانی - در اصفهان مذاکره شد که آقایان علامه که ملاک هستند میتوانند در طبقه ملاکین هم رای بدهند یا نه .

رئیس - بنظامنامه باید رجوع نموده و از

آن قرارداد را نمایند .

عون الدوله - بر روز گذشته سه مطلب مذاکره شده بود جواب آنها معلوم نشد

رئیس - مسئله اعلان وزارت پست نوشته شد ولی هنوز جوابش نرسیده مسئله شاگردان فارغ التحصیل هم باید اساسی و درجه تحصیلات و محل تحصیل آنها معلوم و معین شود ، بعد شرحی نوشته شود تا جواب برسد .

عون الدوله - خوبست این اشخاص بروند پیش وزیر علوم و امتحان بدهند .

رئیس - باید بیاینند در دفتر مجلس رسیدگی بشود بعد اشخاص ایشان با نوشته خدمت صدارت فرستاده شود .

آقا سید محمد مجتهد - امتیازنامه لیا - نازوف چه شد هنوز جوابش نرسیده ؟

رئیس - در این باب شرحی نوشته شد ولی جوابش نرسید و همه این مسامحات برای اینست که مجلس منظم و مرتب نیست و چنین گمان میکنم که هر کسی مشمول مجلس است و مجلس هم میتواند مسامحات خود را اجرا کند ولی اینطور نیست این مطلب بعد از رسیدن نظامنامه خواهد بود .

آقا سید محمد - مگر نظامنامه غیر از این است که بواسطه صحه آن میخواهند اجراء قانون واحکام نمایند، دستخط و فرمان که دارای همه این کلیات است برای ما کافی است نظامنامه فقط تفصیل جزئیات آن کلی است و حق مذاکره در این قراردادنامه هم جزو همانست در این صورت چرا تحقیق و رسیدگی نمی شود .

رئیس - دوباره بوزارت خارجه بشوئید و جواب آنرا بخواهید .

مذاکرات روز یکشنبه هفتم ذیقعدة الحرام

صدیق حضرت - در خصوص حاضر شدن آقایان و کلا در موقع تکلیف چیست .

آقا سید حسین - وقت حضور و کلا هیچ مرتب و معین نیست خصوصا در ایام بارندگی لازم است که ترتیب صحیحی داشته باشد .

رئیس - البته و کلا باید در وقت معین حاضر بشوند ولی چون فعلا کار لازمی موجود نیست مسامحه میکنند که اگر دیر تر هم ترتیب شغلی نیست در صورت وجود شغل البته در موقع خود حضور بهم میسراند .

آقا سید محمد مجتهد - البته باید و کلا تکلیف خودشان را بدانند و بوظیفه خود عمل نمایند و تکامل و تسامح در اینگونه از امور نوزده و در موقع مجلس حاضر شوند .

آقا سید حسین - این تعویق و تأخیر و کلا در حاضر شدن مجلس برای نرسیدن نظامنامه است هر گاه برسد و کلا هم بتکلیف خودشان عمل خواهند سکرده .

سعد الدوله - تمام اصول نظامنامه با استثناء فصلی که راجع بمجلس سنات خوانده و ملحوظ شد در این خصوص هم قرار شد که از حالا متعقد و برقرار شود ولیکنه در این باب معین شده که امضاء

آن مجلس یک لک از دولت و دو لک از ملت
انتصاب شوند میگویند بکسی بگذرد یعنی راه
عقیده بر این بود که نصف اعضاء از طرف دولت
انتصاب شوند نصف از ملت در این موضوع از من
رای خواسته من اظهار رای نکردم و گفته باید
مجلس رجوع شود بنا بر این شد که بیاورند در
مجلس وقرارت شود تا ترتیب آن معین و ختم شود
در باب بانک هم مذاکره شد پولیکه بدولت
داده شود باید مدت آنرا معین نمود و قرار
بگذارند که تا یکماه برداشته شود میخواستند این
شرط را جزو قرارداد مندرج میکنند گفتیم چون
هنوز بانک تشکیل و مرتب نشده و شرکاء آن معین
نشده اند و وجوه آن هنوز جمع آوری نشده و آنچه
حالا همراهی میشود از مال خود مؤسسين است نه
پول ملت ، قيد کردن این شرط ممکن نیست
گفته پس باید در این باب نوشته خارجی بدهند
ولی حضرت ولیعهد بدیشرف این اساس کمال
همراهی و نهایت جد را دارند و در خصوص معین
نقطه که بانکها امتیاز داده شده است بر مجلس
لازم است که صدیق السلطنه را که مأمور این کار
است احضار واز او تحقیق نماید از آن زمانیکه
امتیاز داده شد تا حال کمپانی چه اقدام کرده
است و چون صدیق السلطنه این چند روز میخواهد
برود گرمان اگر صلاح بداند از وزارت معادن
بخواهد که فعلا رفتن ایشان چند روزی موقوف
باشد تا کسب اطلاع شود .

اسدالله میرزا - اطلاع از شخص او یک نفر
کفایت نمیکند باید امتیازنامه هم خواسته شود تا
تحقیق و رسیدگی صحیح بعمل آید .
سعدالدوله - وقتی اوضاع شدم امتیازنامه هم
مطالعه میشود وزیر معادن با معاون ایشان هم حضور
چهارشنبه تحقیق بعمل خواهد آمد .
اسدالله میرزا - از قرار مذکور چون معادن
نقطه نفی عاید ندارد بلکه گفتند ضروری کند از این
جهت خوابیده است .
سعدالدوله - حرف در دفع ضرورت نیست معلوم
است معادن ضرر هم دارد یکی از شرایط این امتیاز
اینست که مصلحت آن باید رعایای مسلمان ایرانی
باشند ولی از قرار معلوم تمامی مصلحت از ازماء و
رعایای عثمانی و هندی و غیر اینها از رعایای خارجه
مستند .
صدیق حضرت - گمان نمیکند که صدیق -
السلطنه در این باب اطلاع کافی داشته باشد .
سعدالدوله - من با شخص صدیق السلطنه
خصوصی ندارم کمال دوستی را دارم ولی غرض اینست
که اگر او اطلاع در این باب ندارد چرا سالی
شهرتار تومان از این باب از دولت سوابج بگیرد
باید دولت مواجب او را قطع کند و اشخاصی که میتوانند
از هبه این کار بآیند مقرر دارد .
در اینموقع مکتوبی که از طرف حکومت بمجلس
نوشته شده بود فراتر شد مکتوب راجع بود بافتشاش
و بی نظمی امر گوشت که از رمضان تا اکنون امر گوشت
مفقوش است و من از مسئولیت این امر کلی معاضد
خارج مینامم برای اینکه خواسته کمپانی در این
بابت تشکیل کنند و چون در مجلس مذاکره شد که

این مسئله در عهد حکومت است حال اگر مجلس
اقدامی در این باب نمیکند بکنه او گرواج حکومت
است آنهم معین شود تا تکلیف معلوم باشد .
آقا میرزا ابوالحسن - باید قرار
صحیحی در این کار داد .
سعدالدوله - این کارها کار مجلس نیست در
این چند روز نظامنامه خواهد رسید بمجلس نمیتواند
دیگر باین کارها رسیدگی نماید فردا در احوال و سایر
چیزها پیشنهاد خواهد شد و از سایر ولایات هم این
صداها و تظلمات خواهد رسید آنوقت مجلس باید
فان مقام حاکم و وزیر عدلیه و نظایر غیره باشد مسئله
نان چون در اول امر بود و مجلس هم کارهای نه داشت
باصلاح آن پرداختن ولی امر گوشت باید با خود حکومت
باشد و قرار صحیحی داده شود که فراوان باشد .
آقا سید محمد مجتهد - اگر این عدلیه
و بلدیه داشته باشیم صحیح است و مجلس نباید رسیدگی
باین جزئیات نماید ولی فعلا که دارای آن نیستیم چه
باید کرد پس اینگونه آفتاشان و تظلمات مردم
چگونه باید رسیدگی شود .
سعدالدوله - برای تشکیل این دوهیئت وقت
لازم است و اصلاح نشود البته اصلاح این امور در
واقع خود خواهد بود .
آقا سید محمد مجتهد - پس مجلس در صدد
تشکیل این امر باشد .
سعدالدوله - حکومت هم خیال کند که
از جانب مجلس یک کمیسیون تشکیل داده خودش
انجمنی مقرر کند و رسیدگی نماید .
حاج سید نصرالله - از پیش هم مشروحه
فرستاده بودند که مشتمل بر قرارداد و ترتیبی بود ولی
نپذیرفتند .
سعدالدوله - مجلس داخل امورات جزئی
نی شود اینها کار دیگران است ما مداخله در کار
دیگران نمیکنیم که دیگران هم مداخله در کار ما
نکنند .
حاج سید نصرالله - مجلس کسی را قبول
کند و حکومت بنویسد که با او قرارداد شود .
سعدالدوله - اگر مجلس لایحه فرستد بعد
نشادش ظاهر شود مشکل خواهد بود باید بخود
حکومت واگذار باشد که او مسئول باشد .
خیاط باشی - حکومت هم نمیخواهد خودش
را مسئول نماید .
آقا میرزا ابوالحسن - این راجع حکومت باشد
فراگاه اصلاح نکرد مجلس از او اصلاح را بخواهد .
آقا سید مهملی - حکومت تا حال خیالش
این بود که مجلس برای این مطلب کمپانی خواهد قرار
داد ولی حال که بداند راجع خودش هست البته رسیدگی
و تمام خواهد کرد .
آقا سید عبداللّه - من زحمتها نشیده ام که
عمل نان و گوشت را از تصرف آنها خارج کرده ایم
آنها میخواستند در این امر دخلاء بیاورند و آن هشت
نفری که رئیس این کارند نمیگذارند که ترتیب صحیحی
در این کار داده شود هر روز یک بازی فراهم میآورند
که - باب زحمت و ابتلای عامه است همین طوری که اگر
نان را در هفت روز گرفته آید و مرتب گردیده گوشت را
هم قرار صحیحی بدهد که این سه چهار ماه بگذرد
تا کوسند فراوان شود آنوقت قرارداد درستی در این
باب داده شود .

آقا سید عبداللّه - پاره از کارهاست که
بایدات مثل مجلس نیست ولی با عرض امروز تکلیف
مجلس رسیدگی در آن امر است چون امیران و
گوشت خیلی منشوش و انتظام بلدی هم که نظایر
بردم تمام چشمان باین است که نان و گوشت
لااقل مرتب باشد دیگر نمی دانند که این دین
بمجلس ندارد و برای رفاهیت و آسودگی مردم این
دو مطلب راجع بمجلس شد قادر مقام اصلاح آن
باشد .
حاج سید ابراهیم - حاجی رضا خان حاضر
است که امر گوشت را امتد کند اگر مصلحت میدانید
با او واگذار شود .
حاجی محمد اسمعیل آقا - معین نحو که
آقا سید حسن گفت که مجلس بلدی تشکیل شود و
رسیدگی باین امور نماید چه ضرر ندارد .
آقا سید حسن - مجلس بلدی و تنظیم
اداره و وزارت داخله باین زودی مرتب نخواهد شد
که رسیدگی در این امور نماید امروزه یک مجلس
عجالة از چند نفر است و قریه باید مرتب نمایند که
اصلاح این جزئیات در هفت روز آن مجلس باشد و لازم
نیست که اسمش بلدی باشد .
آقا سید حسین - پس اجزاء کمیسیون را
مجلس معین نماید از هر طبقه یک نفر با از هر مجلس
چند نفر و حکومت بنویسد تا اینها را جمع کرده
تشکیل مجلس دهند .
میرزا ابوالحسن خان - مجلس معنی
از طرف مجلس معین شود یا حکومت طرف است
اسباب زحمت خواهند شد .
سعدالدوله - باید خود حکومت مجلس
معنی تشکیل نماید شما نباید تکلیف برای او معین
کنید .
آقا سید مصطفی - حکومت میخواهد که
انجمن معنی ترتیب بدهد و چند نفر از و کلا راهم
بخواهد که داخل باشند حال که با و راجع خود خود
در مقام ترتیب خواهد بر آمد .
صدیق حضرت - چه ضرر دارد که فعلا
انجمن بلدی تشکیل شود .
حاجی سید نصرالله - باین زودی ممکن
نیست .
حاجی محمد اسمعیل آقا - منوط باصلاح
اداره و وزارت داخله است .
صدیق حضرت - حال وزارت داخله دارید
باکس پس در صدد اصلاح آن باشد و الا تمام وزارت
خانه ها را تعطیل کنید برای اینکه همه باطلند .

آقا سید محمد قلی زاده - وظیفه این عدلیه
رسیدگی در امورات کلیه است نه جزئی و وکلای
ولایات برای رسیدگی امورات جزئیه اینجا نیامدند
این مجلس مراتب وزارت و این امور در وقت مشاوره
وزیر داخله است باید حکومت بلدی زهر طبقه و صفتی
مجلس بلدی داشته باشد و این امورا از آنها باید
خواست که از مجلس .
آقا سید عبداللّه - پاره از کارهاست که
بایدات مثل مجلس نیست ولی با عرض امروز تکلیف
مجلس رسیدگی در آن امر است چون امیران و
گوشت خیلی منشوش و انتظام بلدی هم که نظایر
بردم تمام چشمان باین است که نان و گوشت
لااقل مرتب باشد دیگر نمی دانند که این دین
بمجلس ندارد و برای رفاهیت و آسودگی مردم این
دو مطلب راجع بمجلس شد قادر مقام اصلاح آن
باشد .
حاج سید ابراهیم - حاجی رضا خان حاضر
است که امر گوشت را امتد کند اگر مصلحت میدانید
با او واگذار شود .
حاجی محمد اسمعیل آقا - معین نحو که
آقا سید حسن گفت که مجلس بلدی تشکیل شود و
رسیدگی باین امور نماید چه ضرر ندارد .
آقا سید حسن - مجلس بلدی و تنظیم
اداره و وزارت داخله باین زودی مرتب نخواهد شد
که رسیدگی در این امور نماید امروزه یک مجلس
عجالة از چند نفر است و قریه باید مرتب نمایند که
اصلاح این جزئیات در هفت روز آن مجلس باشد و لازم
نیست که اسمش بلدی باشد .
آقا سید حسین - پس اجزاء کمیسیون را
مجلس معین نماید از هر طبقه یک نفر با از هر مجلس
چند نفر و حکومت بنویسد تا اینها را جمع کرده
تشکیل مجلس دهند .
میرزا ابوالحسن خان - مجلس معنی
از طرف مجلس معین شود یا حکومت طرف است
اسباب زحمت خواهند شد .
سعدالدوله - باید خود حکومت مجلس
معنی تشکیل نماید شما نباید تکلیف برای او معین
کنید .
آقا سید مصطفی - حکومت میخواهد که
انجمن معنی ترتیب بدهد و چند نفر از و کلا راهم
بخواهد که داخل باشند حال که با و راجع خود خود
در مقام ترتیب خواهد بر آمد .
صدیق حضرت - چه ضرر دارد که فعلا
انجمن بلدی تشکیل شود .
حاجی سید نصرالله - باین زودی ممکن
نیست .
حاجی محمد اسمعیل آقا - منوط باصلاح
اداره و وزارت داخله است .
صدیق حضرت - حال وزارت داخله دارید
باکس پس در صدد اصلاح آن باشد و الا تمام وزارت
خانه ها را تعطیل کنید برای اینکه همه باطلند .

آقا سید محمد قلی هراتی - آخر نتیجه
قرار داد معلوم نشد و اینکه گفتند با حکومت باشد
مقصود آقا بان اینست که ترتیب مستقلی داشته باشد
حاجی محمد اسمعیل - انجمن بلدی که
حکومت تشکیل می دهد مثل اینست که مجلس تشکیل
داد باشد چه فرق می کند .
اسدالله میرزا - این اختیار نام است برای
حکومت .
مخیر الملک - باید ملتقت این نکته بود که
اگر گوشت را آزاد کنند سی هزار تومان دولت را
کفرارش قضایا بدهند نمی دهند .
سعدالدوله - البته باید پول دولت و چو بدار
مه را از ایشان گرفت و بدهم انجمن بلدی در این باب
از حکومت خواست که تشکیل کند .
**خطابه حاج سید نصرالله قوی که در جلسه
مورخ پنجم شوال قرائت نمود (۱)**
این ملت چمی گوید می گوید ،
ما خستمانا انما روایتی و امام فالمرن بالراجح
این ملت چمی گوید می گوید ،
اشتر من نانوانمی کتم چونکه گشته زار با کشتن خوشم
این ملت چه میگویند - می گویند ما باموت بیجان
می نشینیم و برقیبت بیگانگان ندر ندیمیم . این ملت
چمی گوید می گوید ما حضرت اقدس والا شاهزاده
شاه السلطنه را برابر وزیر خود می دانیم و حفظ
رئب و مقام ایشانرا شهبای از حفظ ششون سلطنت
می بنداریم لکن از آن گوهر تابناک متوجهیم در این
(۱) این نظم پس از طبع صورت مفارکات
جلسه مورخ پنجم شوال قرائت نمود برای تشکیل صورت
بلدی در تهران

آقا سید محمد قلی هراتی - آخر نتیجه
قرار داد معلوم نشد و اینکه گفتند با حکومت باشد
مقصود آقا بان اینست که ترتیب مستقلی داشته باشد
حاجی محمد اسمعیل - انجمن بلدی که
حکومت تشکیل می دهد مثل اینست که مجلس تشکیل
داد باشد چه فرق می کند .
اسدالله میرزا - این اختیار نام است برای
حکومت .
مخیر الملک - باید ملتقت این نکته بود که
اگر گوشت را آزاد کنند سی هزار تومان دولت را
کفرارش قضایا بدهند نمی دهند .
سعدالدوله - البته باید پول دولت و چو بدار
مه را از ایشان گرفت و بدهم انجمن بلدی در این باب
از حکومت خواست که تشکیل کند .
**خطابه حاج سید نصرالله قوی که در جلسه
مورخ پنجم شوال قرائت نمود (۱)**
این ملت چمی گوید می گوید ،
ما خستمانا انما روایتی و امام فالمرن بالراجح
این ملت چمی گوید می گوید ،
اشتر من نانوانمی کتم چونکه گشته زار با کشتن خوشم
این ملت چه میگویند - می گویند ما باموت بیجان
می نشینیم و برقیبت بیگانگان ندر ندیمیم . این ملت
چمی گوید می گوید ما حضرت اقدس والا شاهزاده
شاه السلطنه را برابر وزیر خود می دانیم و حفظ
رئب و مقام ایشانرا شهبای از حفظ ششون سلطنت
می بنداریم لکن از آن گوهر تابناک متوجهیم در این
(۱) این نظم پس از طبع صورت مفارکات
جلسه مورخ پنجم شوال قرائت نمود برای تشکیل صورت
بلدی در تهران

آن دو طرح همین صورت و مطالب هم، مجمل، طبع آنوقت
 اعلان اول میفروشد با اجازه رئیس ثانی تعلق کند تا وقتی
 که مطالب تعیین و شرح شود.
 ۷۶- اگر یکی از مجلسیان که نوبت نطق اوست
 نطق کرد ولی مجلسیان نطق او را ملتفت نشدند
 میتواند از رئیس اجازه بخواهد که نطق خود را
 تجدید نماید.

۷۷- در موثقی که مباحثه مطلی در مجلس
 طول کشید و رای مجلسیان معلوم نشد هر یک از آنها
 میتوانند بر خانه و اظهار دارند که مذاکره این
 مطلب طول کشیده باید رئیس اکثریت آراء را
 معین کند در این موقع اگر یازده نفر از مجلسیان
 شخص متکلم را تقریر کنند رئیس باید فوراً مجلس
 اعلان بدهد و در صد کسب اکثریت بر آید.

فصل یازدهم
در طریق بدست آوردن اکثریت آراء

۷۸- برای تعیین اکثریت آراء پس از اعلان
 رئیس هر یک از اعضاء دو نقطه مقوا داده میشود که
 یکی از آنها سفید دیگری کبود خواهد بود و اسم
 گیرنده روی آنها چاپ است موثقی سفید نشانه قبول
 و کبود نشانه رد مطلب است هر یک از اعضاء باید
 برای خودش را با نامداشتن یکی از دو نقطه مقوا در
 ظرفی که نزد او میرسد ظاهر سازد پس از تحصیل
 آراء تمام اعضاء آن ظرفها را در حضور حاضرین
 خالی میکنند و یکی از ممشیان مقولهای سفید را جدا
 مقولهای کبود را جدا بصورت بلند شماره مینمایند و رئیس
 مجلس حاصل شماره را اعلام میکند.

۷۹- رئیس و ممشیان باید رای خود را بعد
 از آراء سایرین و قبل از شماره آراء بر ترتیب فوق
 اظهار نمایند.

۸۰- هر گاه در موقع بدست آوردن اکثریت
 آراء یک یا چند نفر که عده آنها بیش از ربع عده
 اعضاء مجلس نباشد حاضر نبوده حق ندادن رای
 مجلس را قبول نکنند.

فصل دوازدهم
در توضیح خواستن از ادارات

۸۱- سؤالات مکتوبی که از طرف مجلس از
 وزراء میشود باید در مده معین باشد و یازده نفر از
 اعضاء مجلس آنرا امضاء نموده بر رئیس بدهند که
 سواد آنرا بهر مجلس بقیام صدارت تبلیغ نموده اصل
 را بدفتر خانه مجلس بسپارد در موقعیکه رئیس این
 سؤالات را بقیام صدارت یا وزراء تبلیغ میکند باید
 روزی را تعیین کند که صبر اعظم یا وزیریکه مطلب
 راجع باوست یا معاون آنها برای جواب دادن در مجلس
 حاضر شود.

۸۲- روز موعود اول کسیکه توضیح خواسته
 و منشأ سؤال بوده مطلب را اظهار و موجه میدارد
 تا وزیر یا معاونی که حاضر است جواب بگوید.

فصل سیزدهم
در انشاء عرایض بحضور مبارک

۸۳- برای انشاء عرایض بحضور مبارک همایونی
 انجمن مرکب از دوازده نفر از اعضاء مجلس تشکیل
 میشود که هر دو نفر از آنها از طبقه باشند، این انجمن
 بریاست رئیس مجلس عریضها نوشته پس از انقضاء
 در مجلس توسط جمعی که مرکب است از رئیس
 مجلس و هشت نفر دیگر که طبقه شان عساکره انتخاب
 گفته برهنی مهمه.

فصل چهاردهم

در رسیدگی بشکایات راجعه بانخابات

۸۴- چنانکه در نظامنامه انتخابات مقررات
 شکایات در انتخابات را باید بالاخره راجع به مجلس
 شورای ملی نمایند و برای رسیدگی باین شکایات
 باید انجمن تحقیقی تشکیل شود که بپواد شکایات
 رسیدگی نماید.

۸۵- شکایات راجعه بانخابات را در هر مجلس
 باید در ظرف ده روز پس از انتخابات به استخوانه آن
 محل داده باشند والا طرف ملاحظه نخواهد بود.

۸۶- انجمن تحقیقات شکایاتی را که وقوع
 به مجلس ارجاع شده با زور رسیدگی مینماید و صورت
 مجلس انجمن را بمجلس عرضه میدارد و اگر متوجهی
 بر خلاف نظامنامه انتخاب شده باشد باید آن انتخاب
 اعادة شود ولی تاریخیکه در این خصوص حکم مجلس
 صادر شد آن منتخب از اعضاء مجلس محسوب است
 بحق رای دادن ندارد.

فصل پانزدهم

در تکالیف تماشاچی

۸۷- عموم مردم میتوانند با داشتن بلیت برای
 استماع مذاکرات در اطلاعات عالی داخل مجلس
 شورای ملی بشوند و بجایگی که برای تماشاچی مقرر
 است بنشینند.

۸۸- تماشاچیان بهیچوجه حق شرکت در
 مذاکرات مجلس ندارند و باید در کمال آرامی نشسته
 فقط مستمع باشند.

۸۹- تماشاچیان باید در ورود به مجلس خود را
 مکلف اطاعت قوانین نظمی مجلس دانسته در صورت
 تخلف از آنها از هر گونه اقدامات سخت نرنجند.

خانه

هر یک از این قوانین و نظامات که بحکم تجربه
 و انتضای وقت غالب نسخ و تغییر باشد اعضاء مجلس
 بحکم اکثریت میتوانند آنرا به نفع دیگر که مناسب
 با حال مجلس باشد تبدیل کنند و همچنین فصول جدیدی
 که طرف احتیاج بشوند بر این نظامنامه اضافه
 خواهد شد.

تاریخ ۲۹ شهر شعبان ۱۳۲۴

مذاکرات مجلس شورای ملی
سه شنبه ۹ شهر ذی قعدة الحرام

آقا سید محمد مجتهد - بنا بود که امروز
 نظامنامه را بدهند در مجلس قرائت و بصدور رسیده اجرا
 دارند چه شد؟

رئیس - امروز مشغول همین کار بودم و
 مراجعه نمودیم بعضی اصلاحات بود در مقام برآمده
 تمام میشود میاورند در مجلس قرائت می کنند.

آقا سید محمد مجتهد - دیگر رجوع
 بنظامنامه برای چه بود مگر نقصی داشت.

رئیس - چون برده بودند خدمت حضرت
 ولایت عهد قرائت کردند در چند جای از چند فصل را
 بعضی تغییرات جزئی دادند.

آقا سید محمد مجتهد - تغییر لفظی
 یا معنوی.

رئیس - بعضی لفظی است و برخی راجع معنی است
حسنعلی خان - تغییرات جزئی است چندان
 اهمیت ندارد و قابل ملاحظه نیست.

آقا سید محمد مجتهد - اگر نظامنامه
 مطلق بمجلس است باید مجلس او را اصلاح و تصویب
 نماید و اگر نظامنامه دولت است بستن مجلس هوادارین

است هر چه تغییر و تبدل طلبواهند اینستیم بقا لفظ
 در ماده استثناء هر کسی مجلس در دوره اول گفته بودند
 نوشته خارج میدهم حال امروز در مقام تغییر نظامنامه
 هستند اگر نظامنامه صحیح است دیگر این تغییرات
 و نوشته خارج برای چیست ؟ باید از حضرات و کلا
 پرسید که قبول دارند این ترتیبات رایانه .

آقا سید محمد مجتهد - کیست
 که قبول نداشته باشد چه ضرر دارد مذاکره کنند.

آقای آقا سید محمد مجتهد - می خواهید
 پرسید که قبول دارند یا نه (بعد از استفسار باستانی
 چند نفر و کلا ه گفتند قبول نداریم)

سیدالحکما - غرض اتحاد دولت و ملت
 است از تشکیل این مجلس در اینصورت دیگر
 نوشته خارج و تغییرات فصول نظامنامه برای
 چیست .

آقا میرزا محمود خوانساری - خواست
 برای اکثریت آراء در این باب ورقه قرعه اعمال شود
 (گفتند بشود)

رئیس - میدانید که موضوع بحث چیست
 اینست که چون در نظامنامه ترخیص مجلس در دوره
 اول مستثنی شده بود و حال میخواهند آن استثنا در
 نظامنامه باشد ولی حضرت ولیمهد میفرماید بر طبق
 همان سند میم که این مسئله در دوره اول مستثنی شده .

آقا ملاحسن - باین طریق اصل نظامنامه
 از اعتبار می افتد زیرا که نظامنامه سبب اعتبار همه چیز
 باید باشد در اینجا مایه اعتبار نظامنامه نوشته خارج
 می خواهد بود پس این نظامنامه نخواهد بود. (۱)

میرزا محمود خوانساری - غرض از این تغییر
 و تبدل نوشته خارج چیست .

رئیس - غرض از این چه میدانم چیست ایشان
 صلاح را ابراهورد دانستند .

آقا سید محمد مجتهد - این مطلب امام
 گفتیم که عدم ترخیص مجلس در دوره اول بسند خارجی
 باشد نه اینکه حضرت ولیمهد گفته باشند و امروز هم
 آقایان اینجا همه اظهار داشتند که ضرری ندارد .

آقا سید محمد مجتهد - امروز که اینجا
 مذاکره این مطلب شد چون فقط منیاب اخبار بمجلس
 ذکر شده بود به عنوان اخذ رای و کلاجه رای ندادند
 ساکت بودند .

آقا ملاحسن - و کلا حاضر ندومت مقتدر کراضی
 باین ترتیب نیستند .

آقا میرزا محمود خوانساری - جناب
 سعدالدوله شجاع می گویند .

سعدالدوله - قرعه بکشید .
آقا میرزا محمود خوانساری - بهتر اینست
 که اول نظامنامه قرائت شود شاید جاهای دیگر هم
 محل ایراد باشد .

آقا ملاحسن - قرائت نظامنامه طول میکشد حال
 قرعه بکشند .

صدیق حضرت - خواندن نظامنامه لازم است .
آقا میرزا محمود اصفهانی - تا نظامنامه
 خوانده نشود ما از اینجا نمی رویم .

(در این موقع برای اخترازی در این مسئله قرعه
 کشیدند که هر کسی ذکر استثناء ترخیص دوره اول را
 در همان نظامنامه صلاح میداند ورقه سفید بدهد هر که

(۱) بطورده از نظامنامه بطور مطلق در کله این
 موارد قانون اساسی است